

דו"ח שנתי 2004

עמותת זוכרות

עמותת זוכרות שמה לה למטרה להביא את הזיכרון והדיבור על הנכבה לציבור היהודי בישראל. זהו זיכרון אלטרנטיבי, מתנגד, לזיכרון הציוני ההגמוני. הנכבה היא האסון של הפלסטינים משנת 1948, הרס הכפרים, הגירוש וההרג, אך היא גם חלק מהותי מההיסטוריה של היהודים שחיים כאן. היא חלק מההיסטוריה שהושקת וכמעט נמחק מהנוף הפיזי של הארץ. זוכרות תומכת בזכות השיבה של הפליטים הפלסטינים שהיא זכות אישית, אזרחית, של כל עקורה ועקור שגורשו מבתיהם. זכות השיבה היא גם זכות קולקטיבית שקיבלה הכרה בחוק הבינלאומי, בעיקר ע"י החלטת האו"ם 194 מדצמבר 1948, שאושרה מאז שוב עשרות פעמים.

זוכרות מקיימת פעילות באופנים שונים: סיורים והצבת שלטים בכפרים הרוסים, הדפסת חומרים עיוניים ועדויות על הנכבה בעברית ובערבית, מפגשים עם מורים ותלמידים, אתר אינטרנט המכיל אינפורמציה ומפות בעברית, מאבקים משפטיים ומפגשים בין עקורים ליהודים היושבים על אדמותיהם. הלמידה, המכנה המשותף בין כל הפרויקטים, מבטאת את שאיפת זוכרות להציע ליהודים בישראל לקחת אחריות על מה שאנחנו יודעים שקרה ב-48 וללמוד את מה שלא יודעים שקרה. זאת מתוך הבנה כי הנכבה, זו שהייתה ואת תוצאותיה אנו חווים כל יום, היא חלק בלתי נפרד מחיינו. זוכרות שואפת לייצר מרחב שבו קול הנשים הפלסטיניות שחו את הנכבה יקבל ביטוי משמעותי.

מציבים את שמו הפלסטיני (אל בורג) של הרחוב לצד השמות הציונים ("מעלה השחרור" ו"שיבת ציון").

עמותת זוכרות - סיכום שנת 2004

שנת 2004 הייתה שנה משמעותית מאד עבור זוכרות. בשנה זו התרחבה הפעילות של זוכרות וגדלה המודעות כלפיה בדעת הקהל בישראל ובעולם. כיום נראה כי קיומה של זוכרות בנוף הארגונים בישראל הוא דבר מובן מאליה. חשוב לציין שהפעילות הרבה של זוכרות בשנה זו נעשה כמעט כולה בהתנדבות ע"י עשרות א/נשים. במחצית 2004 קמה קבוצת זוכרות בחיפה, מקבילה לקבוצה הותיקה שהחלה בת"א, דבר שמגביר את יכולת הפעולה והחשיפה של זוכרות לקהלים שונים. לקראת סוף השנה התחיל איתן ברונשטיין לנהל בחצי משרה את הארגון.

פעילות

זוכרות קיימה ב-2004 20 אירועים פומביים, בהם סיורים בכפרים וערים, הרצאות והפגנות. השתתפו בהם 1650 איש/ה, בעיקר יהודים (להערכתנו כ-70%). התקיימו תשעה סיורים לאתרים הרוסים מ-48 בהם הוצבו שלטים ולרובם הופקו חוברות מיוחדות בעברית ובערבית. התקיימו תשעה אירועי למידה כגון הרצאות בנושאים שונים. כמו כן קיימה זוכרות את "תהלוכת השיבה הראשונה בת"א", מג'מסין לסומייל, לציון יום הנכבה והשתתפה בתהלוכת השיבה של ועד העקורים לאינדור. הופקו חמש חוברות בעברית ובערבית על איג'ליל, ג'לאמה, חיפה, רמלה וא-לג'ון; כרטיסיית אוטובוס לקו 194 (ע"ש החלטת האו"ם) עבור נוסעי זוכרות לכפרים השונים; ברושור מיוחד לציון הנכבה בערב יום העצמאות הישראלי. בנוסף לכך, זוכרות קיימה 22 פעילויות עבור כ-660 איש/ה מקבוצות ספציפיות אליהן הוזמנה. בתי ספר, קבוצות מחו"ל, פעילי ארגונים בארץ וסטודנטים נחשפו לנכבה ולפעילות של זוכרות בנושא. פעילות נוספת, מיוחדת וחשובה מאד הייתה במפגשים שקיימו בין 6 עקורי כפר בירעם ל-7 חברי קיבוץ ברעם היושב על חלק מאדמות הכפר. במסגרת פרויקט זה התקיימו שלושה מפגשי סוף

פליט מא-לג'ון עם חוברת של זוכרות על כפרו.

היהודים את תביעת השיבה של העקורים, כולל הפליטים בגולה, להקים מחדש את כפרם על כל האדמות הפנויות של בירעם. לראשונה גם ביקרו חברי ברעם במחנה השנתי של בירעם והביעו סולידריות עם מאבקם לשיבה.

שבוע בהם נלמד סיפור העקירה של בירעם ונדונו דרכים לפתרון הבעיה. בסיום המפגשים קיבלו פעילות ייחודית נוספת שזוכרות החלה בשנת 2004 הייתה בהגשת שתי התנגדויות לתכניות בניה הפוגעות בכפרים פלסטינים הרוסים מ-1948. תכנית בניה אחת הייתה במושב יעד וחלקה התרחב למרכז שטח הכפר מיעאר. זוכרות חיזקה התארגנות מקומית של 12 תושבות יעד שהגישו בעצמן התנגדות לבניה. בעזרת זוכרות גם נוצר הקשר בין עקורי מיעאר לתושבי יעד ששיתפו פעולה כדי לשכנע את מוסדות המדינה והמושב לא לבנות על מרכז הכפר ההרוס. התנגדות דומה הגישה זוכרות בעניין הבניה שתהרוס את שרידי הכפר ליפתא, עליה חתמו 147 איש/ה בארץ ובעולם. התנגדות כזו לבניה מטעמי הזיכרון של הנכבה והפליטים היא ראשונה מסוגה בישראל. זוכרות קיבלה אישור רשמי מהשלטון בשטחים הכבושים להציב שלטים בשטח פארק קנדה שמציינים את הכפרים עמואס ויאלו שנהרסו במלחמה ב-1967. האישור ניתן למרות שקק"ל, האחראית על הפארק שהוקם בשטחים הכבושים בכסף קנדי, התנגדה לכך בזמנו. האם יהיה בכך פתח להתייחסות חדשה של המדינה לכפרים שנהרסו ב-1948? ימים יגידו. זוכרות הוזמנה בשנת 2004 להשתתף בחמישה כנסים העוסקים בנכבה ובזכות השיבה בארץ ובעולם.

חשיפה תקשורתית ותגובות לזוכרות

זוכרות זכתה להתעניינות גוברת בתקשורת בשנת 2004, כאשר למעלה מ-50 כתבות בארץ ובעולם נכתבו על העמותה. השיא היה בכתבה במוסף 'הארץ' שהביאה לחשיפה עצומה של זוכרות בקרב קהל קוראי העיתון. הכתבה פורסמה גם באתר האינטרנט וואלה וזכתה ללמעלה ממאתיים תגובות, רובן עוינות. יש התעניינות רבה בזוכרות מצד עיתונאים מחו"ל ומהשטחים הפלסטינים. שינוי חשוב היה גם בהתנהלות זוכרות מול התקשורת, דבר שהתבטא ביותר יוזמה מצד הארגון בפניות לתקשורת.

מתקבלות תגובות רבות לאתר האינטרנט, בעיקר בעקבות אירועים שמקיימת העמותה ובעקבות חשיפה עיתונאית כלשהי. כ-110 פניות התקבלו לאתר העמותה מא/נשים שביקשו לקבל מידע על כפרים, להתעדכן בפעילויות של זוכרות, לסייע, לשתף פעולה, להביע תמיכה ולנאץ. מדובר בלמעלה ממאה פניות יזומות מצד א/נשים לזוכרות ולא בטוקבק מידי על מאמר באינטרנט. מתוך אלה היו כעשרים פניות של הצעות לשיתוף פעולה בנושאים שונים. בנוסף לכך היו פניות טלפוניות רבות לעמותה בנושאים דומים. זוכרות קיבלה גם עשרות פניות מצד סטודנטים שביקשו סיוע בכתיבת עבודות על כפרים פלסטינים שנהרסו בנכבה ועל העמותה עצמה. נכתבו כ-15 עבודות אקדמיות על זוכרות ושלושה מאמרים זכו לפרסום אקדמי.

תומכים בזוכרות

הגורמים שתמכו ומימנו את זוכרות בשנת 2004 היו: MCC Menonite Central Commteety; הלה לנגר מגרמניה; EPER Entraide Protestante Suisse; Kerkinactie / Global Ministries PCN; The Netherlands; Oxfam Solidarity – Belgium. תמיכה כספית חשובה בפעילות הייתה של המשתתפות בה, ע"י קניית חוברות וחולצות והשתתפות בהוצאות של האירועים.

זוכרות חייבת תודה גדולה לבי"ס לשלום בנווה שלום על התמיכה, הלימוד והעידוד שבלעדיהם זוכרות לא הייתה באה לעולם.

כיווני התפתחות

בשנת 2005 זוכרות תקים מרכז מידע על הנכבה בת"א שיהיה גם משרד העמותה. תהיה בו ספריה וחומרים ויזואליים שונים ללימוד וחשיפה של הנכבה. כמו כן יתקיימו בו הרצאות וסדנאות שונות בנושא. צוות עובדות יעבוד בזוכרות כדי לחזק את פעילות העמותה ולהפעיל תכניות לימודים עבור קבוצות שונות. זוכרות מתכוונת גם להקים קבוצות נוספות של מתנדבים במקומות נוספים בארץ שיעסקו בנכבה ויארגנו סיורים בכפרים.

תגובות לזכרות

ממאות התגובות לפעילות של זכרות בחרנו להציג כאן שלוש:

מייל שנשלח לזכרות ע"י ד"ר מסעוד אגבריה, פליט מא-לג'ון, אחרי הסיור בכפרו:

It was a great event. Thank you for all. I intend to write about the event and publish it at least locally to let those who could not come to know at least what we have observed.

I am glad to help. God, bless you.

מייל שנשלח ע"י יהודיה אמריקאית שהשתתפה באירוע בא-לג'ון:

I came on your tour to Al Lajun last week. It was an amazingly simple and simply amazing day, very moving. I think Zochrot is quickly becoming my favorite Israeli organization. The anti-occupation groups that cross to this side of the Green Line for demos with Palestinians are extremely important, but there's a sense in which they don't have to challenge Zionism. You're one of the few groups I know that deals with 1948.

Anyway... I'm writing because I'd love to have a few hundred of your brochures (in English) and about 10 t-shirts sent to me in the US. I'll be speaking a lot when I go home, especially to Jewish audiences, and I want to be able to show them that an Israeli organization recognizes Al Nakba.

עינת לוצטי מקיבוץ ברעם, על המפגשים עם עקורי ברעם:

מאושרת שנפגשנו, שאנחנו מעיזים להיכנס למקומות המפחידים והמסוכנים. מאמינה שנצליח להמשיך, מאמינה שיקום כאן כפר ברעם, כאן על ידי. האימוץ ע"י "זכרות", מיסגר את המפגשים, התאים לי ונתן השראה לכך שיש עוד אנשים שמאמינים שאפשר לשנות, בעקשנות, ברצינות, באופן מציאותי. הרעיון של שלושה מפגשים: עבר, עתיד רצוי והווה - היה מצוין לדעתי. המפגשים היו עשייה מעמיקה ולימוד ואלטרנטיבה - היכן נפגשים כך? מחסומים ודמויות חוסמות. ודאי עוד נפגוש - וודאי עוד אפול ואקום ואפול ואקום. מאושרת שהראש שלי נפתח ומשתנה, שאני לומדת ורואה את הדברים לעומקם, שהמציאות נחשפת, שהמנגנונים הסמויים נצבעים. ברור לי שבברעם ארוכה היא הדרך אבל בעלת פוטנציאל. הפחתתי מאד את הציפיות שלי ל: "שלא יפריעו לי, לנו" עכשיו כבר מעלה שוב, רוצה להזמין להצטרף - רוצה להמחיש ולהראות ולהציב את הפערים האלה שיש בנו, לא דרך התנגדות - דרך אמפטיה ושכנות ומציאותיות.

הפגישות החד-לאומיות ודו לאומיות היו טובות וגם הזמנת האורחים. האוכל היה מעולה, המלון נעים ומסביר פנים, נצרת מקסימה, שמחתי שאירחנו בברעם. ובירעם - מה אכתוב על בירעם? היא הפכה למחוז געגועי...

זהו, מה שקרה לי שתחושת שותפות הגורל שפיעמה כי כבר מזמן התחזקה וזכיתי להיפגש ולהכיר עוד אנשים מקסימים וגם יפים (כולל המנחים)!

להתראות

ונפגש

עינת